

pupillo, ff. de *Confessis*, ubi textus generaliter inquit: « Minorem a sua confessione restituemus. » Concordat cap. II. h. t. in 6, ubi habetur, quod Ecclesia graviter læsa adversus confessionem a se in iudicio factam, beneficium restitutionis in integrum infra quadriennium, a tempore ipsius confessionis computandum, petere valeat. Imo, quod petens restitutionem adversus confessionem suam, non teneatur probare pro læsione falsitatem ejus, recte post Glossam ibid. §. *Confessionem*, et alios notat Mascardus, concl. 1281. de *Probationibus*, n. 24.

97. *Ut si incaute confessus sit, se cum aliqua contraxisse sponsalia.* — Sic imprimis fit, quando minor incaute, seu falso in iudicio confitetur, se cum aliqua contraxisse sponsalia, vel matrimonium, de quo aliunde non constat, neque adest semiplena probatio. Siquidem ob favorem matrimonii, et ne quis invitatus cogatur ducere, quam odit, potest petere restitutionem in integrum adversus talem confessionem; ut notat Alexander consil. 80, n. 1, vol. VII, et Covarruvias cit. cap. v, n. 8.

98. *Imo etiam restituitur minor adversus confessionem delicti.* — Insuper, quod etiam adversus confessionem delicti, quod aliter non est probatum, minor sit restituendus in integrum, ubi se probat graviter ex ea læsum esse; tenet Jason in l. *Nam postea*. §. *Verum*. n. 7. ff. de *Jurejurand.*, citans Angelum in d. l. *Certum*. §. *In pupillo*. ff. de *Confessis*. Idem docet Alexander, consil. 115, n. 6, vol. III; Zoesius, h. t. ff. n. 27. et alii passim: quamvis oppositam sententiam judicet veriorum Fachineus, lib. I. *Controvers. jur.* cap. LXXII.

99. *Solvitur notabilis instantia.* — Quod si opponas, Vel minor ille confessus est veritatem, vel falsitatem. Si primum, non potest peti, nec concedi restitutio, ne veritas impugnetur; si secundum, probata tali falsitate, seu errore, aliunde non nocet confessio, juxta cit. cap. II, §. fin. h. t. in 6. ergo nunquam est recurrendum ad extraordinarium remedium restitutionis in integrum. Resp. neg. consequent. Quia, licet confessio illa (uti supponitur) sit falsa, seu facta per errorem, facië tamen contingere potest quod falsitas ejus, seu error commissus, in foro externo probari non possit, quamvis valeat probari læsio exinde consurgens: unde expedit, restitutionem in integrum adversus ejusmodi confessionem petere, atque conce-

dere. Glossa in cit. cap. II. h. t. in 6.

100. *Hoc ultimum limitatur.* — Fatendum tamen non deesse doctores, qui volunt minorem non aliter esse restituendum contra propriam confessionem, nisi prius docuerit, saltem mediantibus gravibus præsumptionibus, confessionem ex errore processisse, aut ex metu, vel alio gravi respectu, seu ex juvenili præcipitancia ipsum dixisse falsum, arg. l. *Verum*. 11. §. *Sciendum est*. ff. de *Minorib.*, ubi minoribus per restitutionem in integrum non passim subvenitur, sed tum demum, « si causa cognita capti esse probentur. » Accedit, quod minorem indistincte ac generaliter restituere adversus confessionem, etiam veram, aliud non foret, quam ei dare occasionem mentiendi litemque prote-landi: quod utique rationi et æquitati non est consentaneum. Engel h. t. n. 26, et favet Fachineus cit. lib. I. *Controversiar. juris*, cap. LXXII, in fine.

101. *Adversus delictum dolo commissum minor non restituitur.* — Quæritur V. Utrum minor in delictis sit restituendus? Resp. I. Adversus delictum dolo commissum, et pœnam sive corporalem, sive pecuniariam ex eo debitam, minor non restituitur: nisi ut habeatur pro confessio, vel transactio. Ita desumitur ex l. *Si ex causa*. §. *Nunc videndum*. ff. de *Minorib.*, ac notat Bartolus ibid. in *Summario*; Zoesius h. t. ff. n. 27, et alii. Concordat textus in l. I. C. *Si adversus delictum*, etc., ubi hujus ratio redditur: quia videlicet « maiorum mores infirmitas animi non excusat; » hoc ipso, quod sint doli capaces, atque ex dolo delinquant. Secus, si quis ætate sit infans, aut proximus infantie: talis enim non censetur dolo delinquere, arg. l. ff. Ad leg. Cornel. de *Sicariis*; et notat Julius Clarus, lib. V. *Practiæ criminal.* §. fin. quæst. 60, n. 2.

102. *Bene tamen, si deliquerit solummodo per culpam.* — Dicitur notanter, « adversus delictum dolo commissum. » Ut si furtum commiserit aut circa rem depositam, vel commodatam, vel alium contractum quid doli fecerit, seu damnum injuria dederit, aut adulterium perpetrarit: tunc enim minori non subvenitur per restitutionem, prout cit. §. *Nunc videndum*, et seqq. exemplificatur. Quod si vero minor deliquerit solummodo per culpam (hoc est omitendo quid de debita diligentia, non autem quid mali committendo), tunc is restituitur, arg. cit. l. I. C. *Si adversus delictum*, etc. ac notat Glossa ibid. in

casu, et Julius Clarus d. quæst. 60, n. 4, citans communem. Et refertur talis facta restitutio in l. ult. C. eod. ubi mater ætate minor, quæ filiis tutorem non petierat, restituitur, ne privetur successione filii morientis in ætate pupillari.

103. *Imo et in priori casu restituitur, ut habeatur pro confessio.* — Additur vero, « nisi, ut habeatur pro confessio, » etc. Quod procedit in illis casibus, in quibus pœna crescit propter inficiationem; puta, quod negans, et convictus teneatur actione dupli, vel quadrupli, ubi confessus, vel transigens, in simplo conveniretur. Hoc enim modo minor restituitur, ut post factam antea negationem habeatur pro confessio, vel transactio; sicque non teneatur nisi ad simplum, si civiliter convenitur, licet dolo deliquerit. Textus, Glossa et Bartolus in cit. §. *Nunc videndum*.

104. *Insuper minor non restituitur contra omissam, vel remissam executionem pœnarum.* — Resp. I. Insuper minor non restituitur contra omissam, vel remissam executionem pœnarum; hoc est, quando per ipsum intra tempus a jure statutum omissa fuit, vel etiam penitus remissa executio pœnarum, alteri in ipsum peccanti debaritur. Ita Zoesius, h. t. ff. n. 29. et habetur expressum in l. *Auxilium*. §. 1. ff. de *Minorib.* Ubi istud exemplificando subjungitur, quod injuriarum iudicium semel omissum (sive pacto, aut dissimulatione, sive anni cursu, ut explicat Glossa) repeti non potest » per auxilium restitutionis in integrum: et similiter, quod minor non sit restituendus, si intra sexaginta dies omiserit accusare mulierem adulteri, jure mariti. Accedit ratio, quia hujusmodi res non ad rem familiarem, sed potius ad ultionem pertinet, l. *Sepulchri*. 6. ff. de *Sepulchro violat.*

§ V.

DE EFFECTIBUS RESTITUTIONIS IN INTEGRUM.

105. *Restitutio in integrum potest tripliciter considerari.* — Quantum ad effectus restitutionis in integrum est prænotandum, quod dicta restitutio possit tripliciter considerari. I. Ut obtinenda, sed nondum petita. II. Ut petita, sed nondum obtenta. III. Ut jam obtenta. Ne igitur confuse præsens examinetur paragra- phus, cum confusio sit mater erroris, noverca lucis, nutritrix rixarum, operæ pretium est, de singulis ejus considerationibus specialiter proponere quæstiones: unde

106. *Beneficium restitutionis in integrum, etiam obtinendæ, est transitorium ad hæredes, et successores universales.* — Quæritur I. Quos effectus habeat restitutio obtinenda, sed nondum petita? Resp. I. Hujusmodi restitutio cumprimis habet illum effectum, quod beneficium restitutionis in integrum sit transitorium ad hæredes, et alios successores universales. Ita Jo. Andreas in c. *Privilegium*. n. 1; et Dynus, ibid. n. 2 et 3, de *Reg. jur.* in 6; Menochius, lib. I, consil. 33, n. 45; Nicolaus Noalis, de *Transmissione*, casu 44, n. 1 et seqq.; Jo. Mauritius Bolanus, tom. V. *Tractatum*, tract. *De Restitut. in integrum*. cap. xv, n. 1, asserens hanc esse firmissimam juristarum regulam. Patet id ipsum ex l. *Non solum*. 6. ff. de *Restitut. in integ.*, ac notat Bartolus ibid. in *Summario*. Idque procedit, etiamsi restitutio ex capite minorennitatis competat, et hæres sive alius successor universalis sit majorennis; ut l. *Minor autem*. §. fin. ff. de *Minorib.* Ubi Ulpianus disertis verbis profitetur: « Non solum autem minoribus, verum successoribus quoque minorum datur in integrum restitutio, etsi sint ipsi majores. » Accedit ratio datæ conclusionis: quia ipsius minoris quodammodo interest, ut post mortem ejus competat hæredibus restitutio in integrum ex gravi læsione sibi facta; ne alioquin tanto pauperiorem relinquat hæreditatem, quam vix aliquis velit adire.

107. *Et cur non extinguatur cum persona? Est magis reale, quam personale.* — Nec obstat, quod beneficium restitutionis videatur esse personale, atque ob imbecillitatem iudicii minoribus concessum; privilegium autem personale extinguatur cum persona, juxta reg. 7 juris in 6. Resp. enim cum Jo. Andrea, Dyno, Noalis, ubi supra, et aliis, dictam regulam procedere, quando persona est causa proxima privilegii concedendi; tunc enim istud extinguatur cum persona: secus, quando persona, seu respectus personalitatis est solum causa remota privilegii, et alia datur causa proxima et immediata ipsius. Sic autem fit in proposito: nam causa proxima beneficii restitutionis in integrum non est persona minoris (conceditur enim etiam Ecclesiis, imo quandoque et majorennibus); sed gravis læsio bonis ipsius illata: unde hac non probata non habet locum restitutionis beneficium, etsi constet de ætate ejusque imbecillitate; persona quippe minoris est solum causa remota illius. Addit Bolanus, ubi supra cap. XIII, n. 2 et 3, beneficium restitutio-

nis posse dici mixtum, seu partim reale, partim personale, etsi magis sit reale, ob rationem proxime allatam: unde non mirum, quod non extinguatur cum persona, sed transeat ad hæredes, sicut transeunt alia jura realia.

108. *Datur tamen aliquod beneficium restitutionis in integrum, quod non transit ad hæredes.*—Per hoc tamen non negatur, quin detur aliqua restitutio in integrum competens ex causa mere personali, sicque ad successores non sit transmissibilis: ut est privilegium, ac restitutio in integrum quoad illud, quod pupillus in bonis tutorum præferatur omnibus creditoribus personalibus, l. *Ex pluribus*. 43. ff. *de Administrat. tutor.* juncta glossa, §. *Privilegium pupilli*: nam hujus persona (ut subdit textus), «meruit præcipuum favorem.» Idemque fit in aliis casibus, in quibus beneficium restitutionis competit adversus aliquod jus non transmissibile, sive concessum ex causa non transmissibili; puta, quia ex speciali favore personæ jus illud concessum est, tunc enim extinguatur cum persona. Nicol. Noalis cit. casu 44, n. 23, et casu 23, n. 2, ubi enumerat plura talia jura, seu privilegia non transmissibilia ad hæredes, eo quod præsententur personæ, sicque cum ea extinguatur.

109. *Potest beneficium restitutionis cedi aliis.*—Resp. II. Alius effectus restitutionis in integrum obtinendæ, sed nondum petitiæ, est, quod aliis cedi possit. Ita Bolanus, ubi supra, c. 17, et alii. Ratio est, quia restitutio in integrum vel competit ratione doli commissi, aut ex actione «Quod metus causa,» et tunc patet, quod per cessionem in alterum transferi possit, ad instar aliarum actionum, L. ult. *C. de Hæreditate vel actione vendita*, juncta Glossa fin. ibid. Vel eâ competit ex beneficio ætatis, ut minorennibus: et etiam hanc restitutionis speciem posse cedi, colligitur ex l. *Quod si minor*. § 1. ff. *de Minorib.* ubi minor negotia majoris gerens, ac læsus, vel est restituendus, vel si hoc facere recusaverit, compellendus, ut illi majori cedat auxilium restitutionis in integrum; et consequenter hæc potest cedi. Concordat textus in l. *Si minori*, 26. ff. *de Administrat. tutor.* et ibi glossa §. *Provocantes*.

110. *Restitutio in integrum obtinenda, sed nondum petita, an possessorem rei per eam avocabilis constituat in mala fide, adeo, ut hic fructus restituere teneatur?*—Quæritur II. Utrum restitutio obtinenda, sed nondum petita, etiam hunc operetur effectum, ut illum,

qui scit, rem per restitutionis beneficium a se avocabilem esse, constituat in mala fide; adeo, ut veluti possessor malæ fidei omnes fructus, non tantum extantes, verum etiam consumptos, restituere teneatur, juxta l. *Certum*. *C. de Rei vindicat.*

111. *Ponitur sententia affirmativa.*—Resp. I. In hujus quæstionis resolutione variant doctores, atque in duas extremas abeunt sententias; ut videre est apud Covarruviam, lib. I. *Var. resolut.* cap. III, n. 5, et alios. Et quidem affirmativam sententiam tenet Imola in c. *Apostolicæ de Donationib.*; Felinus in c. *De quarta*, n. 34, *de Præscriptionib.* per textum in l. *In causæ*. § *Interdum*. ff. *de Minorib.* Verum his non obstantibus

112. *Sententia negativa præfertur, et varie probatur.*—Resp. II. Secluso quocumque dolo, seu deceptione scienter commissa, ex hoc solum, quod quis sciat rem per restitutionem in integrum avocari posse, non censetur is in mala fide constitui; adeoque fructus percipiendi, suos facere non impeditur. Ita abbas in c. *Quia plerique*, n. 28. post Innocentium ibid. *de Immunitat. ecclesiar.*; Covarruvias cit. cap. III, n. 5; Engel h. t. n. 20, et alii. Ratio est: quia contractus bona fide (uti supponitur) cum Ecclesia vel minore initus, de jure valet; ergo, ita contrahens cum Ecclesia vel minore, hoc ipso non impeditur fructus perceptos facere suos, neque tenetur contractum ipsemet rescindere, donec sequatur per officium judicis restitutio in integrum. Probatur consequentia: tum quia ita contrahens ignorat, utrum revera Ecclesia, vel minor, gravem inde læsionem patiatur (hæc enim primum est probanda) et non potius velit insistere facto contractui; tum quia alioquin sequeretur neminem esse tutum in conscientia ob contractum cum Ecclesia vel minore celebratum, qui potest aliquando rescindi per in integrum restitutionem: atqui hoc est nimis durum dicere; ergo.

113. *Ponitur sententia affirmativa.*—Accedit, quod jus utrumque post lapsum quadriennii denegat locum petendæ restitutioni in integrum: atqui hoc non fieret, præsertim per sacros canones, si possessor ex vi solius restitutionis in integrum, quæ peti potest, teneretur in conscientia contractum rescindere, fructusque perceptos restituere; sic enim jus ipsum foveret malam fidem possessoris. Confirmatur: quia emptor, qui scit rem per retrovenditionem esse a se avocabi-

lem, non idcirco censetur in mala fide constitutus; idem ergo a simili dicendum in proposito, donec Ecclesia vel minor jure suo utatur, ac restitutionem urgeat.

114. *Quid, si intervenit dolus?*—Additur notanter num. 112. «*Secluso quocumque dolo,*» etc., quia, ubi dolo vel fraude quadam interveniente, quis cum Ecclesia vel minore contraxit, cumque circumveniendi graviter læsit, sicque sciat rem per restitutionem in integrum a se esse avocabilem: quis dubitet, eum esse malæ fidei possessorem, nec fructus posse facere suos, sed in foro conscientiæ, et non expectata judicis sententiâ, teneri tam ad ipsius rei, quam fructuum ex ea perceptorum omnimodam restitutionem, non minus, ac fur tenetur rem furtivam una cum fructibus restituere? Verum hoc non accidit solummodo ex capite restitutionis obtinendæ per alterum, sed ratione injustæ læsionis, scienter ac dolose in alterum commissæ, quæ jure naturali, atque divino, ex motivo justitiæ obligat ad restitutionem.

115. *Solvitur, et retorquetur instantia ex l. In causæ § Interdum, ff. de Minorib. pro priori sententia militans.*—Et de tali gravi læsione, scienter ac dolose in minorem commissa, procedit textus l. *In causæ § Interdum*. ff. *de Minorib.* pro opposita sententiâ n. 111. allegatus. Quinimo textus ille potest retorqueri, ait enim, si minor fundum vendiderit, et tradiderit, et emptor rursus hunc alienaverit; si quidem sequens emptor scienter emerit, semper restitutionem adversus eum faciendam: secus, si ignoranter, nisi prior emptor non esset solvendo. Sic quippe juris consultus aperte distinguit inter bonam, et malam fidem possessoris, uti notat Covarruvias cit. cap. III, n. 2. § *Unde constat*.

116. *Effectus restitutionis petitiæ, sed nondum obtentiæ, est, quod suspendat executionem sententiæ.*—Quæritur III. Quis sit effectus restitutionis in integrum petitiæ, sed nondum obtentiæ? Resp. Petitiio restitutionis contra sententiam, regulariter suspendit executionem latæ sententiæ. Ita Glossa in c. *Suscitata*. 6. §. *Pensata*. et Abbas ibid n. 8. h. t. cum communi. Idque habetur decisum L. un. *C. In integrum restitutione postulata, ne quid novi fiat*: quia (subjungit nigrum) omnia in suo statu esse debere, donec res finiatur, perspicui juris est.

117. *Restitutio in integrum quoad effectum suspendendi executionem sententiæ, æquiparatur appellatiioni.*—Accedit ratio, quia resti-

tutio in integrum quoad effectum suspendendi executionem sententiæ, æquiparatur appellatiioni; ut l. *Si causæ*. 32. *C. de Transactionib.* ubi dicitur: «Si causa cognita, prolata sententiâ appellatiõis, vel in integrum restitutionis, solemnitate suspensa non est,» etc. Et l. *Præses*. ff. *de Minorib.* ibi: «Quod enim appellatio majoribus interposita præstat, hoc beneficio ætatis consequuntur minores.» Atqui appellatio suspendit executionem latæ sententiæ; ergo idem operatur petitiio restitutionis in integrum.

118. *An id procedat etiam post petitam ab adversario executionem sententiæ?*—Et hoc procedere videtur non solum, quando restitutio principaliter petitur per viam actionis, ut omnes admittunt; sed etiam, quando prius per adversarium petita fuit executio sententiæ, et tunc primum postulat in integrum restitutio, et quasi per modum exceptionis proponitur. Nam jura allegata absolute et generaliter dicunt, per in integrum restitutionem impediri executionem sententiæ: nec etiam per hoc, quod prius petita fuit executio, mutatur natura restitutionis in integrum; neque ea proponitur ad modum exceptionis, sed ut extraordinarium juris remedium aptum natum ad suspendendam executionem nondum factam. Fachineus, lib. XII. *Controversarium juris*, cap. XIX. asserens hanc esse communiorem sententiam, etsi non pauci oppositum teneant.

119. *Quid, si quæstio super restitutione in integrum, altiore requirat indaginem?*—Dicitur notanter n. 116, «regulariter.» Nam fallit hoc, quando quæstio super concedenda restitutione in integrum altiore requirit indaginem, simulque ex conjecturis præsumi potest, quod ea malitiose tantum, ad suspendendam videlicet executionem sententiæ, petatur. Tunc enim fit executio sententiæ; ita tamen, ut idonea cautio præstetur restitutionem petenti, quod si in causa prævaluerit, universa una cum fructibus medio tempore perceptis ipsi restituantur. Textus, et doctores in cit. c. *Suscitata*. 6. h. t.

120. *Aut sententiæ executio non amplius sit revocabilis?*—Intellige, nisi forsân sententiæ executio non sit amplius revocabilis: ut puta, quia vi latæ sententiæ condemnatus deberet cum infamia relegari, aut in carcerem conjici. Tunc enim executio sententiæ per petitionem restitutionis in integrum semper suspenditur, argumento a sensu contrario desumpto ex cit. c. *Suscitata*. quia videlicet